

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
Немањина 22-26

Поводом закључка Министарства правде од 12. децембра 2022. године о спровођењу јавне расправе о нацртима правосудних закона која ће се одвијати до [15. јануара 2023. године](#), Друштво судија Србије налази за сходно да изнесе следеће:

- 1) Најпре, Друштво судија поздравља унапређења садржана у нацртима закона, од којих су поједина начињена већ на основу сугестија домаће стручне јавности изнетих током презентација радних верзија закона у септембру 2022. године, а поједина у складу са сугестијама из Мишљења Венецијанске комисије број 1088/2022 од 21/22 октобра 2022. године¹ [CDL-AD\(2022\)030](#), међу којима су и решења из:

Закона о уређењу судова, према којима:

- о приговору судије на одлуку председника суда о годишњем распореду одлучује Високи савет судства, уместо председника вишег суда
- постоји новоуспостављена дужност председника суда да обавести и судију о основаности притужбе на његов рад
- Судски пословник доносе заједнички Високи савет судства и министар правде, уместо досадашње искључиве надлежности министра правде за доношење тог акта
- постоји унапређено разграничење надлежности за вршење послова правосудне управе између Високог савета судства и Министарства правде
- постоји унапређен и конкретизован систем надзора и јасно разграничене надлежности у надзору вршења послова правосудне управе

Закона о судијама, према којима:

- судија има право на накнаду плате за време одсуствовања са рада и на накнаду трошкова у случају прописаном законом или другим прописом, као и право на накнаду за неискоришћени годишњи одмор, под истим условима и у истом обиму права као и остали запослени у суду

¹ Оригинална [енглеска верзија тог мишљења](#) такође се налази на сајту Венецијанске комисије.

- судија више не може бити упућен у суд вишег степена, чиме се елиминише „нелојална конкуренција“ приликом избора за тај суд и Високи савет судства подстиче да благовремено планира и врши избор судија
- судија има право на заштиту од непримерених утицаја
- постоји знатно већа транспарентност у поступку избора судија
- кандидати који нису изабрани за судију имају новоуспостављено право на правни лек (жалба Уставном суду) против одлуке Високог савета судства
- систем вредновања рада судија, који не сме да омета мериторну оцену судских одлука у оцени доказа и тумачењу прописа, веома је унапређен јер поставља основе за реалну процену рада судија, дакле и за унапређење рада судија, и тиме што се:
 - престаје са робовањем „култу статистике“ које је узроковало појаву да се решавају лакши предмети и праве заостаци у решавању сложених спорова, односно да се површно приступа решавању таквих спорова
 - узимају у обзир услови у којима конкретан судија ради
 - успостављају следећи критеријуми судијског рада:
 - *стручно знање и способност његове примене*
 - *способност аналитичког мишљења и решавања правних питања*
 - *способност за доношење одлуке у примереном року*
 - *вештина вођења расправе и саслушавања*
 - *способност усменог и писменог изражавања и аргументовања*
 - *способност организовања судијског посла*
 - *способност обављања задатка руководиоца места ако је судија именован на такво место*
 - *преузимање додатног посла и задужења*
- искључује могућност да основ за позивање судије на одговорност буду структурални недостаци у судству (недовољан број судија и судског особља у суду, повећан прилив предмета у суду, незадовољавајући просторни и технички услови за рад или други објективни разлози који онемогућавају ефикасно поступање судије)

Закона о Високом савета судства, према којима:

- Савет самостално располаже средствима буџета која су опредељена за рад Савета и средствима за текуће расходе судова, осим расхода за судско особље, укључујући и средства за плате судија
- Влада не може, без сагласности Савета, обуставити, одложити или ограничити извршење буџета Савета
- Средства за рад и функционисање Савета обезбеђују се у републичком буџету, на предлог Савета, с тим што:

- ако министар финансија има примедбе на достављени предлог буџета, организују се консултације са Саветом ради постизања сагласности
- уколико се не постигне сагласност између министра финансија и Савета, успоставља се дужност:
 - министарства финансија - да коначан предлог буџета Савета, без измена, укључи у нацрт закона о буџету
 - Владе - да такав предлог, без измена, укључи у предлог закона о буџету, с тим што Влада у том случају, у образложењу предлога закона о буџету, наводи разлоге због којих сматра да предлог буџета Савета није прихватљив
- право на представљање кандидата за члана Савета из реда судија, с обзиром на досадашња искуства, прецизно је уређено, као и с тим у вези права на:
 - плаћено одсуство
 - накнаду путних трошкова за представљање у седишту апелационог суда
 - непосредно представљање судијама и у другом суду
- су успостављени стандарди представљања кандидата прописивањем:
 - утврђивања распореда представљања у седишту апелационог суда
 - обавештавања судија о томе
 - дужности председника суда да дозволи присуство судијама на представљању
 - дужности изборне комисије да, уз сагласност кандидата, организује видео снимање и тако добијени видео запис објави на интернет страници Савета.
- судији-кандидату за члана Савета омогућени су правни лекови због повреде изборног права (приговор Савету и жалба Управном суду)
- новоуспостављени институт *„истакнути правник кога бира Народна скупштина“* (постоје четири таква члана од укупно 11 чланова Савета) уређен је:
 - прописивањем следећих услова за избор, односно услова неподобности за кандидовање:
 - општи услови за рад у државном органу
 - стечено високо образовање на лиценцираном правном факултету
 - искуство и знање од значаја за рад правосуђа
 - достојност за обављање функције члана Савета
 - да не испуњава опште услове за старосну пензију
 - да не обавља судијску или јавнотужилачку функцију
 - да није вршио непримерен утицај на рад судије, суда или носиоца јавнотужилачке функције и јавног тужилаштва

- да у јавном иступању није заступао став који угрожава независност судства или самосталност јавног тужилаштва
- прописивањем поступка избора чланова Савета из реда истакнутих правника који одликује изузетна транспарентност у раду:
 - како надлежног скупштинског одбора, који:
 - објављује биографије кандидата који испуњавају услове за избор и распоред разговора са њима на интернет страници Народне скупштине
 - разматра пријаве и поднете доказе и обавља разговор с кандидатима на јавној седници, уз учешће опште и стручне јавности, који се директно преноси путем медија
 - усваја предлог двоструког броја кандидата квалификованом, надполовичном већином од укупног броја чланова одбора
 - организује јавно слушање ради представљања кандидата, на којем учествују представници опште и стручне јавности и
 - тако и тзв. петочлане комисије (коју чине председник Народне скупштине, председници Уставног и Врховног суда, Врховни јавни тужилац и Заштитник грађана) која се „активира“ ако Народна скупштина не изабере све чланове Савета из реда истакнутих правника двотрећинском већином, тако што бира преостале чланове између свих кандидата који испуњавају услове за избор, у року од 30 дана од дана истека рока за избор члана Савета од стране Народне скупштине, која:
 - разматра пријаве свих кандидата који испуњавају услове за избор
 - обавља разговор са кандидатима на јавној седници, који се директно преноси путем медија
 - образлаже одлуку о избору члана Савета
 - објављује своју одлуку о избору члана Савета у „Службеном гласнику РС“ и на интернет страници Народне скупштине и Савета
- постоји обавеза чланова Савета да присуствују седницама Савета и санкција (престанком чланства у Савету) у случају оглушивања о ову обавезу.

2) Истовремено, Друштво судија предлаже да законима:

- буде унета конкретна гаранција за реализацију прокламованог принципа да је плата судија гаранција независности судија, без које се не може обезбедити квалитетна основа за избор судија, нарочито приликом

предстојеће највеће генерацијске смене у историји српског судства, прописивањем да: *основица судијске зараде не може бити мања од просечне нето зараде запосленог у Републици Србији према последњем објављеном податку органа надлежног за послове статистике пре усвајања предлога буџета за наредну годину*

- буде прецизније уређена веома широка забрана судији да „политички делује на неки други начин“ тако што би:
 - било прописано да се забрана политичког деловања односи, између осталог, на излазак на изборе на листи политичке странке, коауторство или потписивање политичких манифеста, прогласа и слично или
 - у образложење предлога закона били унети овакви примери или истумачена ова одредба на указани начин
- буде унапређено новоуспостављено решење (које произлази из уставне новеле) према коме четири несудска (лаичка) члана Савета не смеју бити хомогена група политичких истомишљеника већ морају бити политички неутрални друштвени представници који нису били активни у политици извесно време пре кандидовања, на тај начин:
 - (а) што ће скупштински одбор за правосуђе двотрећинском већином усвајати предлог Народној скупштини за избор чланова Савета из реда истакнутих правника и
 - (б) што се не могу сматрати подобним кандидатима односно достојним члановима (и стога не би могли да буду кандидати за члана Савета из реда истакнутих правника) дотадашњи јавни функционери, чланови Владе или чланови политичких партија са руководећом улогом нити њихови блиски сродници, супружници или партнери.
- јавност рада Савета буде конкретније прописана самим Законом о Високом савету судства.

3) Потом, Друштво судија обавештава Министарство правде да у свему као своје прихвата све коментаре, примедбе и сугестије чланица Радне групе за израду радних верзија судских закона Снежане Бјелогрић, председнице и Драгане Бољевић, почасне председнице Друштва судија Србије, које су објављене на сајту Министарства правде, нарочито следеће:

Радна верзија Закона о уређењу судова:

Иако је Стратегијом људских ресурса у правосуђу за период 2022-2026 предвиђено доношење закона током 2023. године којим би у надлежност ВСС било пренето одлучивање о свим запосленима у судству, Друштво судија

сматра да би већ сада у надлежност Високог савета судства требало пренети овлашћења из члана:

- 59. став 4. – утврђивање мерила за одређивање броја судског особља,
- 60. став 2 – уређење поступка пријема судијског помоћника,
- 67. став 3. – одређивање броја судијских приправника и
- 67. став 5. - поступак пријема судијских приправника.

Народна скупштина је, као саставни део Акта о промени Устава, објављеног у „Службеном гласнику РС“, изложила и разлоге за доношење тог акта, између осталог то је и: *основни разлог за доношење Акта о промени Устава Републике Србије у делу о правосуђу тежња да се постави темељ структурним реформама у овој области које треба да доведу до стварања ефикаснијег, праведнијег и деполитизованог правосуђа. То је прва и нужна реформска мера у процесу стварања нормативних претпоставки за изградњу још стабилнијег демократског друштва и обезбеђивања вишег нивоа владавине права, које неће бити само Уставом прокламовано начело, већ ће се остваривати и у пракси. Само независно судство у једном демократском уставном поретку, заснованом на јасно конципираној подели власти, може обезбедити објективну и доследну примену владавине права.*

Од Високог савета судства очекује се да управља судским системом и да је за њега одговоран. Савет је спреман да преузме ту одговорност. Међутим, то се може уколико му се „предају“ све полуге за управљање судством, међу којима су и овлашћења да одређује број запослених у судству и управља свим људима запосленим у судству, што би био први корак у реализацији мера зацртаних Стратегијом људских ресурса. Једноставно, Савету је потребна „чиста рачуница“ уколико се од њега очекује да управља судским системом и да за њега одговара.

Уколико Министарство правде оцени овај предлог као засад непримењив, било би сврсисходно да се законодавац “обавеже” прелазним и завршним одредбама да предложено учини у одређеном разумном и реалном року.

Радна верзија Закона о судијама:

Друштво судија пре свега жали што ни овим Законом о судијама неће на систематски начин бити уређен радноправни статус судија, што је посао који се деценијама одлаже.

- Члан 41 (основна плата судије):

У ставу четвртном члана 41, уместо тачке треба да стоји следећи наставак реченице: *и не може бити мања од износа просечне нето зараде запосленог у Републици Србији према последњем објављеном податку органа.*

Друштво судија је у потпуности свесно кризне друштвене ситуације у Европи и свету, која се логично прелива и на стање у Србији, као и уговора потписаног са Међународним монетарним фондом који Републику Србију, закључно са 2024. годином, обавезује да укупно издвајање за плате запослених у јавном сектору не буде веће од 10% од БДП.

Ипак, Друштво судија указује да се судије не могу сматрати запосленим у јавном сектору јер су они носиоци независне државне власти у Уставом успостављеном систему поделе власти. Да би судство, као једна од три гране државне власти, заиста било независно (у циљу остварења права грађана на правично суђење) неопходно је да плате судија не зависе од политичких власти (извршне и законодавне), већ од објективних околности у друштву – просечне нето зараде. Да је потребно да о овоме дође до друштвеног освешћења и решености да се заиста грађанима омогуће сви услови да им независан и непристрасан суд обезбеди право на суђење у разумном року, потребно је имати у виду четири податка.

Први податак је да су судије у Србији оптерећене обимом посла несразмерно више од судија у 47 држава чланица Савета Европе. Наиме, у односу на 2002. годину, практично исти број судија решава исти број предмета (око милион годишње), али је оптерећен са милион предмета више². Штавише, број судија у Србији се смањује. Иако је 2010. године дотадашњим судијама придодато још 606 прекршајних судија (који су дотад били државни службеници, а не судије), број судија на 100.000 становника у Србији био је: 40,4 у 2012, а 37 у 2018. години³. Судије у Србији решавају велики број предмета (и према анализи [СЕПЕЖа](#)). Прилив првостепених парничних и привредних предмета је 4,7 на 100 становника, што је више него двоструко већи прилив у односу на европску медијану која је на нивоу од 2,2 предмета на 100 становника⁴. Само три од посматраних 47 држава има већи прилив предмета: Белгија (6,7), Румунија (6,4) и Исланд (5,8)! У погледу кривичних предмета, Србија има далеко највећи прилив са чак 28 предмета на 100 становника, док је медијана 1,6⁵!

Други податак кога мора бити свестан свако ко утиче на доношење државних политика и одлука јесте да паралелно са великим оптерећењем судија, већ готово две деценије у судству Србије „тиња“ други проблем - недостатак „подмлатка.“ Наиме, просечна старост судија у Србији је преко 52 године. Од

² Године 2002. било је 2.402 судија, које су имале у раду 1.551.789 предмета, и на крају те године нерешених је остало 451.817, док је 2021. године 2.508 судија имало у раду 2.402.486 предмета и на крају те године нерешених је остало 1.498.237 предмета.

³ При томе не треба губити из вида да се смањује и број становника (дељеник, који је у 2012 био 7.199.077, у 2018. години био је 6.963.764).

⁴ СЕПЕЖ Извештај о “Европским правосудним системима – Издање 2020 (подаци из 2018), страна 112, табела 5.7.

⁵ Исто, страна 126, табела 5.21. Притом, према истом извештају, „осим за административне предмете, стопе решавања првостепених предмета у Србији у 2018. години премашиле су стопе решавања у судовима ЕУ“.

укупно 2.508 судија који су ефективно обављали судијску функцију током 2021. године, на крају те године их је било: од 55 до 60 година 1.027, а старијих од 60 година њих још 554. Таква старосна структура судија за последицу има то да у наредних неколико година у пензију одлази више од петине судија, а да за 8 – 10 година у пензију одлази 63% (1.581) од свих данашњих судија. То значи да ће у изузетно кратком временском периоду бити потребно изабрати практично исто толико младих судија. За судије се у највећој мери бирају судијски помоћници и, од скоро, свршени полазници Правосудне академије. Број судијских помоћника и приправника требало би да одговара броју судија (с тим да број судијских приправника није већи од 1/3 у односу на укупан број судија). Међутим, према Годишњем извештају о раду судова за 2021. годину, у судству има свега 1661 судијски помоћник, од којих је јасно да неће (и да не треба) сви да буду изабрани за судије. Тај број судијских помоћника, уз још само 10 приправника колико их је тренутно у судском систему и 152 кандидата који су завршили иницијалну обуку у Правосудној академији недовољна су база из које би требало да се врши селекција најквалитетнијих кандидата (а и да функционише судство, успут буди речено) и у врло кратком временском периоду бира велики број судија. У систему дакле недостаје око 650 помоћника и приправника. Ако се нешто под хитно не промени за неколико година неће имати ко да суди, јер се драстично смањује „база“ из које је уопште могуће извршити избор судија, при чему ваља имати у виду да судијски позив треба да обавља само надпросечно добар кандидат, и да и та „база“ мора бити састављена од добро образованих и обучених правника.

Трећи податак односи се на лош радноправни статус запослених у судству. Наиме, препоруке из Функционалне анализе правосуђа, коју је 2013. година урадила Светска банка у знатној мери су утицале на лош радноправни статус запослених у правосуђу. У складу са тим препорукама, и прописима који су на основу њих донети, запошљавање у судству је било забрањено, плате су смањене, и дуги низ година било је забрањено и повећавати плате у судству. У судству се запатио, пре свега, бесплатан рад. Подразумева се да свршени правници, па чак и правници који су положили правосудни испит, раде волонтерски, што значи бесплатно, неодређен број месеци, па и дуже од годину. Такође, запатио се и рад на одређено време, који се продужава унедоглед, па и дуже од деценију. Такви услови рада онемогућавају запослене у судству да планирају свој и живот своје породице и решавају основна екзистенцијална питања, као што је стамбено.

Коначно, четврти, веома важан податак односи се на лоше плате запослених у судству, почев од судија. Од 47 држава чланица Савета Европе, према већ поменутом Извештају СЕПЕЖа, судије у Србији имају најмању плату, не рачунајући Молдавију и Казахстан.

Однос судијске и просечне годишње плате у Србији је 2,1. Просечна годишња плата (у наставку: ППП) у Србији је 7.645 евра. **Свега 16 држава**, од 47 посматраних у Савету Европе, **има мањи однос** судијске и просечне годишње зараде⁶. Ради бољег разумевања, ваља навести тих 16 држава у којима је однос судијске и просечне годишње плате мањи него у Србији:

- Швајцарска (са ППП од 71.641 евро)
- Исланд (са ППП од 64.858 евра)
- Луксембург (са ППП од 61.720 евра)
- Холандија (са ППП од 58.800 евра)
- Немачка (са ППП од 53.688 евра)
- Белгија (са ППП од 43.497 евра)
- Финска (са ППП од 41,580 евра)
- Шведска (са ППП од 40.706 евра)
- Француска (са ППП од 35.763 евра)
- Аустрија (са ППП од 35.240 евра)
- Италија (са ППП од 29.343 евра)
- Словенија (са ППП од 20.179 евра)
- Хрватска (са ППП од 13.671 евро)
- Литванија (са ППП од 12.384 евра)
- Мађарска (са ППП од 12.288 евра).
-

На први поглед намеће се закључак да је у ствари реч о много богатијим државама од Србије, због чега мањи однос између судијске и просечне годишње зараде ни у ком случају не угрожава веома добар материјални положај судија у тим државама.

Ситуација је још јаснија када се плата посматра у реалним вредностима. Тако посматрано, **мању просечну нето годишњу плату од судија у Србији (9.733 евра) имају само судије у Казахстану (6.657 евра) и Молдавији (8.502 евра).** Србија са 9.733 евра нето годишње плате судија, **има убедљиво најнижу нето плату чак и у региону**, јер у суседним земљама судије првостепене судије зарађују:

- у Румунији 26.399 евра
- у Словенији 20.211 евра
- у Бугарској 17.946 евра
- у Хрватској 15.812 евра
- у БиХ 15.580 евра
- у Мађарској 14.658 евра
- у Северној Македонији 14.390 евра
- у Црној Гори 12.852
- у Албанији 11.943 евра.

⁶ Подаци се односе на плате судија у судовима прве инстанце, а који по броју чине укупно 65% свих судија у Србији.

Треба имати у виду да ниска просечна плата подразумева да други грађани имају додатне приходе, док је **судијама забрањено да се баве додатним послом**. Дакле, сасвим је очигледно да су **плате судија у Србији забрињавајуће ниске**. На лошу материјалну ситуацију и проблеме које она последично може да проузрокује указује и Венецијанска комисија у поменутом Мишљењу (ставови 12-14, 35,36, 90), као и у Мишљењу број 1112/2022 од 19. децембра 2022. године ЦДЛ-АД(2022)043 (став 52).

Такво стање (велико оптерећење, лош радноправни положај, ниске плате) **одбија младе људе од запошљавања, односно останка у судству**. Како ће се убрзо појавити ургентна потреба за попуњавањем упражњених судијских места, **недостатак способних младих правника у судству** од којих би се вршио избор судија, **узроковаће различите ланчане негативне реакције у судству Србије**, уколико се под хитно не предузму одговарајуће мере. Сасвим сигурно, спорови неће бити решавани у потребном броју и пожељном брзином, а ако и буду решавану у краћем времену, сасвим сигурно то неће бити оним квалитетом који очекују грађани.

Због тога постоји **горућа неопходност за хитним системским мерама, којима ће се судство учинити привлачним младим и квалитетним правницима**, тако да они могу да рачунају да им њихов рад у судству обезбеђује перспективу и могућност да реше своје финансијске, стамбене и остале породичне потребе, односно да се побољша материјални положај запослених у судству, како би Србија за убудуће располагала судијским кадром што бољег квалитета. Основна и прва мера је ургентно унапређење материјалног положаја судија и осталих запослених у судству, најпре у виду повећања плата и пензија, које би требало да буду што приближније последњој плати, односно барем 80% од последње плате за судију који се у тренутку остваривања права на пензију налази на судијској функцији непрекидно 20 година, с тим што не може бити виша од највише пензије у Републици Србији, утврђене у складу са посебним законом.

- **Члан 46 (увећање основне плате):**

Иза садашњег става трећег члана 46 Друштво судија предлаже да буде додат став који и гласи: *Судији из прве, друге и треће платне групе, који обавља функцију у суду за који је изабран најмање 10 година, плата се увећава 20%, осим судији из става 3. овог члана.*

- **Члан 60 (право жалбе Уставном суду против одлуке о избору на судијску функцију)**

Друштво судија сматра да у овом случају неизабраном кандидату треба омогућити право на тужбу Управном суду, јер је већ самим Уставом (члан 198.

став 2) прописано право на преиспитивање законитости коначних појединачних аката државних органа којима се одлучује о праву, обавези или на закону заснованом интересу, ако у одређеном случају законом није предвиђена другачија судска заштита. С тим у вези, сваки неизабрани кандидат или судија би у оваквом случају, све и да то није законом прописано, већ на основу самог Устава био овлашћен да затражи судску заштиту од Управног суда. Ово стога што је Уставом прописано да свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу (члан 36. став 2), као и да законитост коначних појединачних аката којима се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу подлеже преиспитивању пред судом у управном спору, ако у одређеном случају није предвиђена другачија судска заштита (члан 198. став 2). То значи да би и против одлуке Високог савета судства о избору, нарочито имајући у виду да њоме, супротно Уставу, није предвиђена судска заштита (што би неминовно водило ништењу те одлуке) била дозвољена судска заштита у управном спору, односно била би дозвољена тужба Управном суду.

Важно је напоменути какве би све разноврсне и бројне, а у сваком случају – штетне, последице могле наступити ништењем одлуке о избору. Примера ради, могло би се десити да неизабрани кандидат (било онај који није радио у судству или судија) изјави и жалбу Уставном суду, у складу са овим законом, и тужбу Управном суду, у складу са Уставом, и да добије две различите одлуке – једну, којом Уставни суд потврђује одлуку Високог савета судства о избору судије, а другу којом Управни суд ништи исту ту одлуку (макар и само због тога што она не садржи поуку о праву на судску заштиту). У таквом случају, изабраном судији, дакле и оном који је напредовао (зато што се сматрало да је управо он бољи од других кандидата и да заслужује да напредује), престаје и судијска функција и радни однос (дакле, један одличан судија бива кажњен останком без посла). Посао би изгубио и кандидат који није био судија, а чији се избор ништи. Због тога је требало да и овим законом, против одлуке о избору буде прописана јасна одредба о праву на судску заштиту у управном спору пред Управним судом.

Коначно, то што је у овом случају омогућено специфично правно средство – жалба Уставном суду, не значи и да је обезбеђена судска заштита, у смислу члана 198. став 2. Устава, јер Уставни суд није део судског система. Осим тога, иако је прописан рок Уставном суду за поступање по овом правном средству, постоји основана бојазан да то правно средство, с обзиром на дугогодишње нерешено оптерећење Уставног суда, неће бити делотворно.

- **Члан 61 (полагање заклетве)**

Предлог Друштва судија јесте да судија који се први пут бира на судијску функцију полаже заклетву пред Народном скупштином.

Уставно начело поделе власти не значи да законодавна, извршна и судска власт не комуницирају и да су потпуно одвојене. У демократској правној држави ниједна од три државне власти не делује у сопственом интересу, већ у интересу народа као целине, на основу закона и у оквиру ограничења прописаних законом. То што је одлукама Народне скупштине (о усвајању акта о промени Устава) и грађана (на референдуму) избор судија и председника судова измештен из Народне скупштине и пренет у надлежност Високом савету не значи, и не треба да значи, да је прекинута свака веза Народне скупштине, као представника народа, и судства. Пре свега, она није прекинута ни у формалном смислу јер, од 11 чланова Високог савета судства, четири бира Народна скупштина. Осим тога, Народна скупштина доноси законе којим се уређује положај судија и судова и њихово функционисање, а нарочито питања у вези са статусом Високог савета судства, избором његових чланова и начином њиховог функционисања. Такође, судски поступци се воде у складу са процесним правилима која је одредила Народна скупштина процесним законима, као што се и судске одлуке доносе применом законских материјалних правила која је исто тако донела Народна скупштина. Дакле, веза Народне скупштине и судства и даље постоји и постојаће, и Друштво судија сматра да она треба да буде симболизована и у чину полагања заклетве пред Народном скупштином, коју би полагале судије које су на судијску функцију први пут изабране.

- **Члан 63 (ступање на судијску функцију)**

Предлог Друштва судија је да се на судијску функцију ступа тек по правноснажности одлуке Високог савета судства о избору, јер би се онда избегла могућност настанка ситуација описаних код члана 60.

За случај да се одређује други тренутак за ступање на судијску функцију, неопходно је да закон регулише ситуације које могу настати ништењем одлуке о избору.

- **Члан 75 (услови за избор председника суда)**

Друштво судија предлаже да за председника суда може да конкурише само судија који судијску функцију врши најмање шест година.

По избору, судије треба да се сконцентришу на тај сложени посао, да суде и да се усавршавају у својим вештинама и правном знању, обезбеђујући тако све предвидивију и квалитетнију правну заштиту људских права и правног поретка. Председник суда ради другачији посао. Он јесте први међу једнакима, али је и одговоран за рад суда и стога треба да има довољно знања о томе како функционише не само појединачни судија и суд, као систем за себе, већ и

целокупно судство као систем, а то знање не произлази из младости или кратког судијског стажа, већ из знања, вештина и понајвише из искуства. И поступања појединаца запослених у суду и организовање несметаног и благовременог функционисања суда и распоређивање запослених у мале (у већим судовима и у велике) судске системе, какви су судске писарнице, судска одељења или судска већа, захтева добро познавање људи и њихове психологије, а таква знања и вештине такође се стичу првенствено искуством.

Одступањем од оваквог предлога, шаље се знак да свако може да буде „шеф“, да су за то небитни рад и искуство, већ неки други, непрописани, па тиме произвољни, услови, чине се прекоредно, незаслужено и неправично кораци који одударaju од логичних, доброуспостављених и устаљених правила и разграђује један важан, сложен и високо професионалан систем какав је судски.

- **Члан 79 (вршилац функције председника суда)**

Друштво судија сматра да треда задржати садашње законско решење да вршење функције председника суда траје најдуже шест месеци.

Трајање мандата председника суда прописано је законом, одлуке о избору председника суда се објављују у „Службеном гласнику РС“ и евидентирају у за то надлежним службама суда и Високог савета судства, па је јасно кад ком председнику суда почиње и кад му се завршава мандат, и не представља проблем планирати унапред, и одређено време пре истека мандата дотадашњег председника суда, расписати конкурс за избор новог председника суда. Сада, кад се председник суда више не бира у Народној скупштини, већ га бира малобројнији Високи савет судства, тело које је по природи ствари у стању да реагује брже и у одговарајућим роковима, дакле правовремено, нема потребе за честим постављањем вршиоца функције (јер ће потреба за вршиоцем функције председника суда постојојати најчешће услед оставке, озбиљне здравствене спречености за рад или смрти дотадашњег председника суда, што није чест случај), а нарочито нема потребе да тај мандат буде дужи од шест месеци. Продужавање мандата вршиоцу функције није добро, јер вршилац функције ради у стању неизвесности и стога може бити спреман на поступке које иначе, да је сигуран у свој статус, не би чинио.

Радна верзија Закона о Високом савету судства:

- **Члан 23 (јавност рада):**

У ситуацији кад је представништво грађана (Народна скупштина) лишено скоро свих функција везаних за судство, Друштво судија сматра да рад Високог савета судства треба да буде у што већој мери отворен за јавност.

Осим онога што је прописано чланом 23, а како би се избегао корпоративизам, па и сам утисак о њему, већ самим законом би требало прописати да Високи

савет судства треба да обезбеди “увид” у свој рад и тиме ојача поверење јавности. То би могло да се постигне и прописивањем да се разговори са кандидатима за избор судија и председника судова снимају, а њихови видео записи похрањују на интернет страници Савета.

- **Члан 26 (заступљеност судова):**

Изборни чланови Савета из реда судија бирају се из следећих судова:

- Један из Врховног суда и апелационих судова
- Један из виших судова
- Један из привредних, Привредног апелационог и Управног суда
- Двоје из основних судова
- Један из прекршајних и прекршајног апелационог суда

Друштво судија сматра да би се на тај начин обезбедила најбоља представљеност судија из свих судова. С тим у вези, користан је податак о броју судија у свакој врсти од наведених судова. Наиме, крајем 2021. године судија је било:

- 50/40 у Врховном касационом суду и 240/216 у апелационим судовима
- 424/395 у вишим судовима
- 56/52 у Управном суду, 41/40 у Привредном апелационом суду и 190/173 у привредним судовима
- 1463/1270 у основним судовима
- 544/472 у прекршајним судовима и 65/55 Прекршајном апелационом суду.

У Мишљењу број 1088/2022 од 24. октобра 2022. године о три нацрта закона који имплементирају уставне амандмане у области правосуђа [ЦДЛ-АД\(2022\)030](#) (став 73) Венецијанска комисија између осталог наводи: *Састав савета судства укључује све нивое судова у судском систему, а не само највиши ниво правосуђа. Венецијанска комисија подсећа да је у мишљењу о Либану препоручила да се обезбеди боља заступљеност судија из нижих судова у судском савету, како би се супротставило елитистичком моделу судске управе.* (Венецијанска комисија, ЦДЛ-АД(2022)020, Либан - Мишљење о нацрту закона о независности судова, ст. 47).

- **Члан 28 (бирачко право):**

Друштво судија сматра да кандидат за члана Савета из реда судија може бити сваки судија који обавља судијску функцију најмање седам година.

Уставом поверена функција Високог савета судства, стога и сваког његовог члана, јесте да јемчи и обезбеђује независност судија и судова. Из надлежности

Савета садржане у Уставу и члану 17 . јасно је колико је она широка, важна и колико је дубоко сагледавање судског система неопходно да би се у њему и о њему доносиле одлуке.

Судија који је тек „ушао“ у систем, са неколико година судијског искуства, чији рад ниједном није вреднован (предложено је да се вредновање врши на сваких пет година), који не познаје добро своје колеге, па стога није још ни могао да задобије њихово поверење, које је кључно приликом избора за члана Савета, тешко може да разуме како систем функционише и како га је могуће мењати.

Цензус за „активно“ и „пасивно“ бирачко право не мора да буде исти, и та неједнакост не представља дискриминацију, већ полази од сврхе Савета и оптира за решења којима би се та сврха најпре постигла. У конкретном случају, своју уставну сврху „бранитеља“ независности судија и судова Савет свакако пре може да оствари уколико су у његовом саставу искусне судије које имају разумевање система и истинско поверење својих колега.

- **Члан 44 (услови за избор члана Савета):**

Друштво судија сматра да да би требало прописати да је неподобан за кандидатуру за члана Високог савета судства кога бира Народна скупштина не само онај који је члан политичке странке у моменту подношења пријаве на конкурс, већ и онај који је три године пре подношења пријаве био члан политичке странке и политички деловао односно био на функцијама у органима који доносе прописе и органима извршне власти, јавним службама и органима покрајинске аутономије и јединица локалне самоуправе (што би се доказивало овереном изјавом кандидата).

Ово стога што је Устав мењан да би се смањио политички утицај на правосуђе, а правосуђе тиме учинило способнијим и ефикаснијим за обављање своје улоге. То је био изузетно тешко остварив процес и остварен је уз велике и уједињене напоре многих чинилаца. Због тога је јасно да и закони, које је потребно донети да би се у том циљу промењени Устав „ставио у погон“, треба да прате тај циљ – отклањање политике из судства у што већој мери. О томе говоре и сви међународни стандарди за судство. Став Друштва судија заснован је на мишљењима Консултативног већа европских судија и Магна карта судија⁷, према којима се *будући чланови, било да је реч о судијама или не именују на основу личних способности, искуства, познавања правосуђа и разумевања независности и не смеју да се активно баве политиком или да буду чланови законодавне или извршне власти*, као и на мишљењима Венецијанске комисије о уставним амандманима на Устав Србије из октобра, новембра и децембра 2021. године, према којима законом треба прописати, пре избора чланова Савета, додатне услове⁸ усмерене

⁷ Магна карти судија <https://rm.coe.int/2010-ccje-magna-carta-anglais/168063e431>, став 13.

⁸ Additional non-eligibility criteria.

ка деполитизацији кандидата.⁹ Коначно, и сам Устав Републике Србије, ставом 9. члана 151. прописује: *Остали услови за избор и неспојивост са функцијом члана Високог савета судства којег бира Народна скупштина уређују се законом.*

Верица Смиљанић
председник Управног одбора
Друштва судија Србије

⁹ Мишљење број 1047/2021 о нацрту амандмана на уставне одредбе које тичу правосуђа и о нацрту уставног закона за спровођење амандмана од 18. октобра 2021. године [CDL-AD\(2021\)032](#), став 69.